

Drie ladenkasten, ten onrechte toegeschreven aan J. Verkeste

Restauratieverslag en geschiedenis van enkele bekende Walcherse meubelmakers.

Inleiding

In het Middelburgse stadhuis en in de Abdij zijn een groot aantal meubels aanwezig waarvan bekend is dat ze kort na de tweede wereldoorlog zijn gemaakt.

Toen op 17 mei 1940 de stad als gevolg van beschietingen door de Duitsers in vlammen opging betekende dat het einde van een enorm stuk Zeeuws erfgoed en historie. Door deze, door velen als een terroristische daad gekenschetste beschieting of bombardement (het effect is hetzelfde) verbrande het Middelburgs stadsarchief met kadastrale gegevens, het stadhuis, de abdijkerken, een groot deel der abdijgebouwen en nog vele andere onvervangbare monumenten.

Na de oorlog streefde men ernaar de stad in historiserende stijl te herbouwen. Als we heden ten dage door het centrum van Middelburg lopen zien we veel huizen die te kenschetsen zijn als tijdgebonden architectuur uit een toenmalige brede stroom, de Delftse school. Daarmee bedoel ik te zeggen dat men bij de herbouw niet heeft gekeken naar wat typisch Middelburgs was, had men dat toen wel gedaan, dan zou er een heel ander stadscentrum zijn ontstaan. Het vooroorlogse Middelburg kan omschreven worden als een bouwkundig streekproduct. De oorspronkelijke Middelburgse bebouwing is fundamenteel anders als de oorspronkelijke bebouwing van een stad als Vlissingen. Wat er na de verwoesting van 17 mei 1940 voor in de plaats is gekomen kan omschreven worden als een product van historiserend bouwkundig denken, het is allemaal ontsproten aan het brein van architecten en had net zo goed elders in den lande gestaan kunnen hebben. Kortom: het is totaal niet Middelburgs. Het haalt het niet bij de oorspronkelijke, zo typisch Middelburgse bebouwing.

Velen zullen hier anders over denken, maar hoe men erover ook mag denken : ook dit is historie en in ieder geval de moeite van het bekijken en onderzoeken waard.

Bij een dergelijk grootschalig bouwproject, bijvoorbeeld het herbouwde Middelburgse stadhuis of de Abdij, is het vaak zo dat architecten het totaalontwerp leveren. D.w.z. men ontwerpt niet alleen het gebouw, maar ontwerpt ook de meubels waar het mee ingericht wordt en zoekt ook passende stoffering uit.

Het is curieus als je nu nog een dergelijk compleet gebouw uit die tijd tegenkomt met de oorspronkelijke inrichting. Bij het achterste deel van Middelburgse stadhuis is dat het geval. Thans is daar de Roosevelt Academy gevestigd dus het zal voorlopig ook wel zo blijven. Al die meubels, meest mahonie gefineerd, staan in de wandelgangen bekend als Verkeste-meubels. Genaamd naar de Serooskerkse meubelmaker Johan Verkeste, die heel veel werk heeft geleverd voor de herbouwde abdijgebouwen en het stadhuis. Verkeste kreeg van de architect een tekening en maakte het precies naar het ontwerp. In de tijd dat het stadhuis nog stadhuis was, dus voor de verhuizing naar het stadskantoor aan de Kanaalweg, hebben wij veel Verkeste-meubels gerestaureerd. Dit betrof meestal kleine beschadigingen, herstel van de laklaag e.d.

Het normale onderhoud wat nodig is na zo'n 30, 40 jaar.

In het Zeeuwse Provinciehuis, onderdeel van de Abdijgebouwen, zijn drie wortelnoten gefineerde ladenkasten aanwezig die wij in november en december 2010, in opdracht van de Provincie hebben gerestaureerd. Ook deze kasten stonden bekend als "Verkeste –kasten". Maar zijn ze ook gemaakt door Verkeste?

Nee, want achter op een van de laden staat met krijt geschreven: SUURLAND MIDDELBURG.

Het woord Middelburg is gedeeltelijk weggevallen. Het opschrift is geen signatuur, maar duidelijk afkomstig van een houtwerf. Meestal zoekt men op een houtwerf een partij hout bij elkaar, maakt daar een bundel van en noteert met krijt op een der planken de naam van de afnemer. In dit geval was dat dus Suurland. Het is een gelukkig toeval dat die plank aan de achterkant van een la is gebruikt, waardoor we weten dat Suurland de maker moet zijn geweest. Meubelmakerswerk is zelden gesigneerd.

Omdat de gelegenheid zich nu voordoet beginnen we dit restauratieverslag met een stuk geschiedenis over vier Walcherse meubelmakers, waarvan bekend is dat ze bij de wederopbouw, en ook bij latere restauratieprojecten een belangrijke rol hebben gespeeld. Achtereenvolgens zijn dat **Johan Verkeste**, **Cees Adriaanse**, **Sentinus Suurland** en zijn leerling en knecht **Lau Davidse**. Alle vier zijn reeds overleden, maar de weduwe van Verkeste is, inmiddels hoogbejaard, nu, mei 2012 nog steeds in leven.

Deze meubelmakers golden in hun tijd terecht als uitstekende vaklieden. Alle vier doorkneed in de traditionele ambachtelijke technieken, al hadden ze wel elk hun eigen werkwijze en specialiteiten. Niet alles wat ze deden kon de toets der kritiek doorstaan, althans achteraf. Dat is makkelijk praten. Ook nu nog komen er regelmatig producten op de markt waarvan men denkt dat ze veel beter zijn dan de traditionele, en dan blijkt na jaren dat dat een misvatting is. Daarover later meer.

Hun werkplaatsen waren meestal aan huis. Stuk voor stuk woonden ze in oudere panden waarbij dan een kamer werd gebruikt als werkplaats. Dit gold voor Verkeste, Suurland en Adriaanse. Deze drie zijn jarenlang op Walcheren als zelfstandige meubelmakers/ restaurateurs actief geweest. Lau Davidse was daarop een uitzondering, hij werkte in loondienst maar restaureerde in opdracht van particulieren in de overgebleven tijd. Davidse had een werkplaats in een schuurtje achter zijn huis te Brigdamme.

Hoe zo'n werkplaats aan huis er uitzag is te zien op afb. 1 tm 3. Dit toont de werkplaats van Verkeste in zijn woning te Serooskerke. De foto is gemaakt na Verkestes overlijden in 1999. De outillage van deze restaurateurs was vaak primitief. Slechts enkele machines, waarbij een kleine cirkelzaag het belangrijkste was. En meestal ook een houtdraaibank.

Was een restaurateur beter ingericht dan had hij ook nog wel een lintzaag. Verder werden de meeste werkzaamheden met handgereedschap uitgevoerd.

Een gelukkige omstandigheid was dat in Vlissingen, bij de scheepswerf de Schelde, tientallen meubelmakers en politoerders werkten. Voor en kort na de tweede wereldoorlog werden de scheepsinterieurs voorzien van dure meubels en betimmeringen van vaak kostbare houtsoorten. Via de Schelde waren dan ook vaak gemakkelijk materialen te bekomen die de restaurateurs nodig hadden. Bovendien kon daardoor lange tijd op de Middelburgse ambachtsschool het vak van meubelmaker, naast dat van timmerman, worden geleerd. Toen de Schelde steeds meer overging op prefab kunststof meubelen aan boord van schepen betekende dat het einde van de meubelmakerij en de opleiding op de Middelburgse Ambachtsschool.

Behalve dat er via de Schelde veel bijzonder materiaal was te bekomen, was het ook mogelijk om daar zelf, in overgebleven tijd een eenvoudige zaagmachine, draaibank of polijstmachine te maken of te laten maken. Veel meubelmakers van de Schelde hadden thuis "op de fabriek gemaakte machines", waarbij dan een oude elektromotor van een wasmachine als aandrijving dienst deed.

De houtdraaibank van Verkeste (zie afb) is een voorbeeld van een dergelijke machine.

Deel 1: Vier Walcherse meubelmakers

Johan Verkeste

Johannes Verkeste werd geboren op 19 maart 1924 te Retranchement. Na de lagere school te Oostburg doorlopen te hebben ging hij naar de ambachtsschool en leerde daar de grondbeginselen van de houtbewerking. Tussen 1940 en 1942 werkte hij als meubelmaker/beeldhouwer bij meubelfabriek Du Fossé te Sluis. Daar maakte men meubels in Mechelse trant, vooral stoelen met leeuwenkopjes versierd. In 1945 werkte hij korte tijd bij een beeldhouwer in Eibergen (Gelderland) , ene Starker.

Op 4 april 1946 huwde hij met de uit Schoondijke afkomstige Pieterella Cornelia van Laere. Uit dit huwelijk werden een zoon en vier dochters geboren.

Tussen 1946 en 1950 werkte hij in Grijpskerke bij Timmerfabriek "de Toekomst", en tussen 1950 en 1953 bij De Schelde in Vlissingen als scheepsmeubelmaker. Daarna keerde hij terug naar zijn vroegere werkgever, de Toekomst. Daar bleef hij tot 1960.

Intussen bekwaamde hij zich in het houtsnijden en houtdraaien. Hij volgde tussendoor ook nog een cursus binnenhuisarchitectuur. Het kon niet uitblijven: Verkeste werd mettertijd steeds veelzijdiger

In 1960, hij woonde toen in Grijpskerke, begon hij als zelfstandig meubelmaker/restaurateur. Hij bleef dit tot aan zijn overlijden in 1999.

Zijn veelzijdigheid vertaalde zich meer en meer in een schier eindeloze reeks opdrachten. Zijn staat van dienst is enorm. We noemen o.a. (deze lijst is verre van compleet) :

Ornamenten aan het kerkorgel te Serooskerke (Schouwen) verbeeldend taferelen uit de watersnoodramp van 1953, naar ontwerp van kunstschilder Vaarzon Morel,

70 houten gootklossen aan de Middelburgse Oostkerk,

Eiken toegangsdeuren in de hal van het Van de Perrehuis te Middelburg,

Wapenschilden in het Provinciehuis (Abdij, Middelburg)

Diverse tafels en stoelen in de vroegere raadszaal van het Middelburgse stadhuis, alles nieuw gemaakt, ook bureaus e.d.

Enkele bureaus in gebruik bij de Eerste Kamer,

Een zeer grote, amboinawortelnoten gefineerde vergadertafel in de Admiraliteitszaal van het Provinciehuis, Abdij Middelburg,

Veel houtsnijwerk en ornamenten, zowel nieuw gemaakt als gerestaureerd aan diverse monumenten op Walcheren,

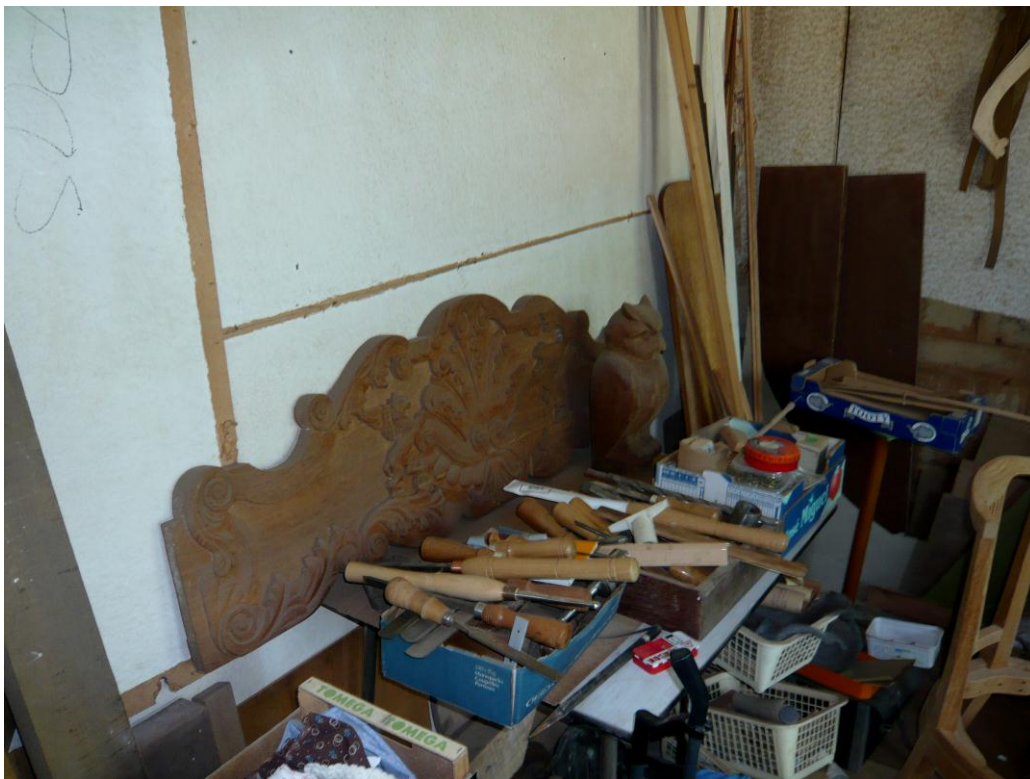
Diverse werk aan kerkinterieurs in o.a. Koudekerke, Aagtekerke, Grijpskerke, Serooskerke , Yerseke en Brussel.

Zijn werk werd ook elders in den lande opgemerkt. In de jaren '60 werd hij benaderd door de bekende Th. H. (Theo) Lunsingh Scheurleer (1911-2002), hoogleraar kunstgeschiedenis te Leiden , met de vraag of hij ook voor de Rijksdienst voor de Roerende Monumenten (thans I.C. N.) wilde werken. Uiteindelijk heeft hij dat tweeëntwintig jaar lang gedaan. Dit was meest restauratiewerk aan kostbare meubels, o.a. voor ambassades e.d. Daaraan verdiende hij goed, een van de weinige keren dat dit zo arbeidsintensieve werk voldoende werd beloond.

In zijn houtsnijwerk toonde hij zich een volkskunstenaar pur sang. Hij maakte talloze dierfiguren, portretten, Bijbelse taferelen in reliëf, te veel om afzonderlijk te noemen.

Om hem te kenschetsen : Een man die leefde voor de houtbewerking.

Johannes Verkeste overleed op 30 mei 1999 in zijn woning te Serooskerke en is ook aldaar begraven.

De werkplaats van Johan Verkeste is zijn woning “Het Edel Ambacht”, te Serooskerke. Een kachel gestookt met houtrestjes, om de lijmpot warm te houden . Verder mallen aan de wand en overal gereedschap. (Foto Riaan Rijken)

De houtdraaibank van Verkeste: fabricaat Kon. Mij. "De Schelde". (foto Riaan Rijken)

Voor rest. en conserv. van al uw antieke meubels, betimm. enz. vervaardiging van meubels in stijl en alle kunstwerken in hout. JOH. VERKESTE, rijks-restaurateur, Nieuwstraat 10, Grijskerke (Z.). Tel. 01189—558.

Boven: Johan Verkeste aan zijn houtdraaibank . Rechts: PZC 18-04-1964 (Zeeuwse Bibliotheek, Krantenbank Zeeland)

Johan Verkeste op latere leeftijd, foto gemaakt in de tuin van zijn woning te Serooskerke. Col. Fam Verkeste

Cees Adriaansen

De geboren Middelburger Cees Adriaansen werkte een tijd als meubelmaker op de Schelde. Wanneer hij precies voor zichzelf is begonnen is onbekend, maar het is vermoedelijk voor 1960 geweest. Hij woonde in de Spanjaardstraat, in een pand op nr.19, wat nu bekend is als het "Haentje te Paard".

De gang was iets links naast het midden, rechts daarvan had hij een kleine antiekwinkel, en in de achterkamer was zijn werkplaats. Dit pand, wat qua indeling typisch Middelburgs was, is bij de restauratie in de zeventiger jaren, zoals zoveel gerestaureerde panden inwendig totaal uitgebroken en veranderd. Niets herinnert meer aan de tijd van Adriaansen. Thans is daar een galerie gevestigd.

Adriaansen was niet gehuwd, maar woonde samen met een gescheiden vrouw, Corrie Wondergem, voor die tijd ongebruikelijk, maar dat tegen de regels in samenwonen was wel passend bij Adriaansens karakter.

Adriaansen restaureerde meubels en maakte houten beeldhouwwerk. Onder dat houten beeldhouwwerk nemen mallen voor torenhanen e.d. de belangrijkste plaats in. Torenhanen worden door een koperslager geklopt op een, meestal beukenhouten mal.

Een beeldhouwer maakt een haan van beukenhout, bedoeld als driedimensionaal model, waarop dan de koperslager twee helften maakt, welke later aan elkaar gesoldeerd worden. Zo ontstaat een levensechte holle haan die erg weinig weegt en gemakkelijk met de wind meedraait. De mal kan later eventueel nog een keer gebruikt worden.

In die tijd was in de Breesstraat de koperslagerij en loodgieterij van de fa Jobse gevestigd. Jobse had werk door heel Nederland, en ging voor de mallen altijd naar Adriaanse, dus hij moet heel wat van dergelijke mallen hebben gemaakt.

Waarschijnlijk is een deel van het houten beeldhouwwerk wat op naam staat van de Middelburgse beeldhouwer Peter de Jong, die vooral bekend is geworden door de restauratie van het stadhuis, niet gemaakt door Peter de Jong maar door Cees Adriaansen. De Jong leverde slechts een klein model. De Jong vond hout een moeilijk materiaal, zijn voorkeur ging uit naar steen. Vast staat dat bij tenminste twee objecten: de mal voor de windvaan van het stadhuis, een Neptunus met drietand, en de mal voor de windvaan van de herbouwde toren van de Kloveniersdoelen. Dit stelt een schutter met geweer voor. Deze is niet gemaakt door Peter de Jong maar door Cees Adriaansen.

Adriaansen had een zeer fraaie collectie antiek gereedschap waaronder veel schaven uit de 18^e eeuw, met houtsnijwerk versierd.

Behalve dat hij restaureerde was hij ook als amateur-archeoloog actief. Adriaanse had een enorme collectie archeologische voorwerpen. Een groot deel daarvan had hij gekocht van arbeiders die dat vonden bij de restauratie van de Abdij, en andere bouwprojecten in de Middelburgse binnenstad.

Toen de gemeente Middelburg met de plannen voor de restauratie van de Spanjaardstraat op de proppen kwam, moest Adriaanse zijn woning, die hij huurde, verlaten. Dat dreigde al een aantal jaren, want de Spanjaardstraat stond lang op de nominatie om gesloopt te worden.

Adriaansen had onvoldoende kapitaal om een andere woning te kopen. Hij liet toen zijn collectie opgravingen veilen bij het veilinghuis van A. I. Verhage. De opbrengst van die veiling in de Middelburgse Schouwburg was ongeveer 20000 gulden. Toen genoeg om een ander pand te kopen. Dat werd een pand in de Korte Noordstraat op nr. 37. Tevoren was daar lange tijd het elite-kleuterschooltje van mevrouw Hack gevestigd.

Op dat adres heeft hij nog een aantal jaren zijn bedrijf uitgeoefend.

Curieus was dat Adriaansen in zijn voorraad materialen ook een aantal stukken had afkomstig van de Middelburgse antiquair Willem Bal. Willem Bal was afkomstig uit een bakkersfamilie die daarnaast in de antiekhandel zat. Maar Bal was een begaafde man, hij had ook wel eens meubels gerestaureerd, en zelfs een Kastje in Louis XVI stijl nagemaakt. Het is nauwelijks van echt te onderscheiden. Toen Bal, begin jaren '60 overleed ging een deel van zijn collectie naar het Zeeuws Museum, een ander deel werd geveild. De geveilde stukken die Adriaansen toen kocht waren overgebleven restauratiematerialen, en stukken van bijzondere koloniale meubels, zoals kleine kistjes e.d. Ook de bakkersschep van Bal kwam in Adriaansens bezit, en is nu bij ondergetekende.

Cees Adriaansen was van de vier eigenlijk de enige die kon politoeren.

“ Politoer is een oplossing van schellak in alcohol (methanol, ethanol enz.) die wordt gebruikt om hout af te dichten. Politoeren is het aanbrengen van de schellak zodat een dunne, glanzende film op het hout ontstaat. Hiervoor wordt een prop in een katoenen doek gebruikt, waarmee de vloeistof op het hout gewreven wordt. De alcohol verdampt snel, waardoor in korte tijd verscheidene lagen na elkaar aangebracht kunnen worden.” (bron: Wikipedia, zie <http://nl.wikipedia.org/wiki/Politoer>)

Politoeren was een vak op zich. Bij de Schelde had je aparte meubelmakers en aparte politoerders. Maar politoeren was zeer arbeidsintensief. Na de tweede wereldoorlog kwam celluloselak op als vervanging van politoer. Dit product werkte veel sneller. Je kreeg snel een mooie hoogglans maar wat men toen niet wist, was dat celluloselak na 20, 30 jaar gelig begint te verkleuren waarbij de nerf van het hout steeds meer verdoezeld wordt, men noemt dit *blind slaan*. Ook kunnen beschadigingen in celluloselak nauwelijks worden hersteld. Adriaansen behandelde een aantal meubels met celluloselak (dekmattine). Helaas hebben de meeste van die indertijd gerestaureerde meubels alle fleur en kleur verloren. Het is een voorbeeld van de onbetrouwbaarheid van moderne producten.

Rond 1976 besloot hij ermee te stoppen. Zijn bedrijfsinventaris en voorraad restauratiematerialen verkocht hij aan ondergetekende, voor 5000 gulden. Er waren vier machines bij: een kleine cirkelzaag, een kleine vlakbank met een bladbreedte van 25 cm, een kleine lintzaag en een lange houtdraaibank. De lintzaag en de houtdraaibank zijn nu, 2012, nog steeds in gebruik.

Na 1976 verhuisde hij eerst naar Oudelande, daarna naar Colijnsplaat. Alles wat hij verzameld had, werd langzaam maar zeker verkocht, ook zijn unieke collectie antiek gereedschap.

Voor zover bekend is Adriaansen inmiddels overleden.

Er zijn slechts, vanwege de privacywetgeving summiere genealogisch gegevens van hem bekend. Op de website <http://www.zeeuwengezocht.nl/> kon ik slechts onderstaande gegevens vinden :

C.J. Adriaansen

Inwoner in 1940 Middelburg

C.J. Adriaansen
Beroep : Meubelmaker
Adres : Rozenstraat 7

(Zeeuwse Bibliotheek, Krantenbank Zeeland)

Sentinus Suurland

Sentinus Benjamin Suurland gold in de jaren voor en vlak na de tweede wereldoorlog als de beste Middelburgse meubelmaker. Ik heb Suurland nog persoonlijk gekend. Onder de Walcherse antiekkenners stond Suurland zeer hoog aangeschreven. Dat kwam omdat Suurland behalve meubels restaureerde en maakte ook handelde in antiek.

Suurland had lange tijd een knecht, Lau Davidse. Omdat ik zelf een tijd bij Davidse in de leer ben geweest weet ik veel over Suurland en zijn werkwijze.

Suurland werd geboren op 26 februari 1889 als zoon van de Middelburgse timmerman Adriaan Sebastiaan Suurland en Pieterella Knulst. Het geboorteadres is Wijk B 101, dat is

een woning aan de Wal, tussen de Oude Kerkstraat en de Nieuwe Kerkstraat. Dit gedeelte van de stad is op 17 mei 1940 totaal verwoest.

Op 7 juni 1916 huwde hij met Geerstruida Aleida van Eeden, een dochter van de stoffeerder Andries van Eeden en Antje Klazes Dijkstra. De bruid was in Utrecht geboren, het is onbekend of zij kort voor haar huwelijk nog daar woonde.

Over de opleiding die Suurland heeft gehad is tot nu toe niets bekend. Wel is bekend dat hij een winkel/werkplaats had aan de Rouaanse Kaai op nr 13.

Behalve dat Suurland meubels maakte en repareerde was hij ook verhuizer. Dit blijkt uit de talloze advertenties in de Middelburgsche Courant, het is mij ook door Lau Davidse verteld. De verhuizing binnen de stad ging toen nog grotendeels met de handkar. Bovendien had Suurland een aantal adressen waar hij eens per jaar betaald de meubels ging boenen.

Hij leverde ook vloerbedekking en stoffeerwerk maar dit besteedde hij uit aan derden.

Mogelijk dat zijn schoonvader dit werk deels verrichtte.

Suurland was een meester in het werken met de spanzaag. Dit is een handzaag waarmee gebogen stukken kunnen worden uitgezaagd. Nu kan dat ook met een lintzaag maar daarmee werk je altijd loodrecht of schuin naar beneden, verloop van de zaaghoek is niet mogelijk. Bij –bijvoorbeeld- gebogen mahonie stoelen komt dit veelvuldig voor, en dus moeten de stukken handmatig gezaagd worden. Inmiddels zijn er machines op de markt die dat wel kunnen, maar toen was dat nog niet mogelijk.

Beeldhouwwerk maakte hij nooit zelf en evenmin draaiwerk. Beeldhouwwerk werd altijd uitbesteed aan een Middelburgse beeldhouwer Roth, hij was blijkens een familieadvertentie uit 1957 (bron Krantenbank Zeeland, Zeeuwse bibliotheek) waarschijnlijk aangetrouwde familie van Suurland.

Draaiwerk besteedde hij uit aan houtdraaijer Franse die tot eind jaren '70 een houtdraaijerij in de Vlissingsestraat had.

(Zeeuwse Bibliotheek, Krantenbank Zeeland)

Volgens Suurland had hij veel verdiend met het restaureren van 17^e eeuwse kasten. Ik herinner me, dat in de jaren '70 incidenteel nog wel eens incomplete 17^e eeuwse kasten in de handel waren, maar dat was in de eerste helft van de twintigste eeuw veel vaker het geval. Deze kasten waren vaak door ouderdom zwaar in verval geraakt. Ebbenhouten lijsten (veel voorkomend bij Zeeuwse kasten) ontbraken, inlegwerk was verloren geraakt, bolpoten (meestal olmenhout) totaal opgevreten door houtworm. Suurland restaureerde het perfect en droeg daardoor bij aan de redding van ons erfgoed uit de Gouden Eeuw. Dergelijke kasten waren op het hoogtepunt van de antiekraze (half jaren '80) soms wel 40000- 50000 gulden waard. Nu doen ze maximaal 5000 euro. De tijden veranderen.

Suurland werkte, als meubels klaar waren ze uitsluitend af met was. De kasten in het provinciehuis zijn eveneens alleen maar met was behandeld, bijgevolg heel herkenbaar als je deze achtergrondinformatie kent.

Suurland woonde op het laatst van zijn leven in een woning aan de Veerse Singel, waar je vanaf buiten kon zien dat die woning stampvol antiek stond. De overlijdensdatum van Suurland kon ik niet terug vinden op Zeeuwen Gezocht, mogelijk is hij in een ziekenhuis

buiten Zeeland overleden. Zijn echtgenote, inmiddels weduwe, overleed op 94 jarige leeftijd op 19 februari 1981 in Middelburg.

De genealogische gegevens van Suurland zijn in de bijlage weergegeven (bron: Zeeuwen gezocht, website van het Zeeuws Archief), alsmede enkele advertenties uit de Middelburgsche Courant(bron: Krantenbank Zeeland, Zeeuwse Bibliotheek)

Bergplaats voor Inboedels.
VERHUIZINGEN
door het geheele land.
MEUBELMAKERIJ
van speciaal het fijnere werk.
Vraagt teekeningen en prijzen van
Salen- en Eetkamer-Meublementen
in Queen Anne, Jacobean, Chip-
perdale en iedere gewenschte stijl.
Levering franco huis.
Aanbevelend,
S. B. SUURLAND,
Rouaansche Kade MIDDELBURG.

Onze Meubel-Opslagplaatsen
zijn geheel gespaard gebleven
De Meubelen worden
deskundig behandeld
en motvrij gehouden.
Complete Meubileering
VERHUIZINGEN
Alle mogelijke reparaties.
 ANTIQUAIR
S. B. SUURLAND
Telefoon 131 - Middelburg.

Verhuizingen en Transporten
== door het geheele land. ==
Compleete Meubeleering - Stoffeerderij, Behangerij.
:: **BEDDEN EN MATRASSEN.** ::
 ALLE GORDIJNEN WORDEN GRATIS GEMAAKT.
S. B. SUURLAND. ROUAANSCH KADE,
- MIDDELBURG. -

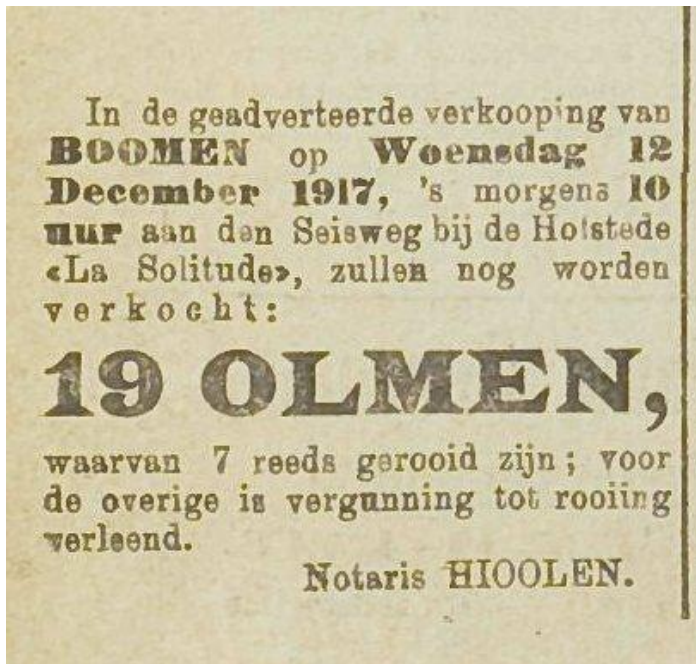
Tel. aangesloten onder
No. 133.
S. B. SUURLAND
Rouaansche Kaai, Middelburg
Aannemer van Verhuizingen.
Complete Meubileering.

S. B. SUURLAND
MIDDELBURG
Complete Meubileering
Artistiek en 1e klas handwerk
Antiek Restauratie
Prijsopgave wordt U
— gaarne verstrekt. —
Aanbevelend.

Advertenties van Suurland uit de Vlissingse Courant. (Zeeuwse Bibliotheek, Krantenbank Zeeland)

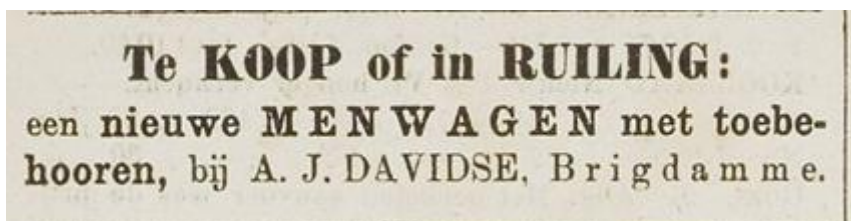
Laurens (Lau) Davidse

Onder het Walcherse geslacht Davidse komen opvallend veel wagenmakers voor. De wagenmakers deden in vakmanschap vaak niet onder voor de meubelmakers. In Zeeland is een gelukkige bijkomstigheid dat het Zeeuwse olmenhout, van voor de inundaties en watersnoodramp van een uitstekende kwaliteit was. In de Middelburgsche Courant zijn honderden advertenties terug te vinden van notarissen die de veiling van “zwarte olmenbomen” aankondigen. Deze bomen werden indien mogelijk enkele jaren gewaterd, d.w.z. in zwak stromend water gelegd, waardoor de natuurlijke sappen uitspoelen. Daardoor krijgt het hout een egale kleur en wordt taaier.

Middelburgsche Courant, Zeeuwse Bibliotheek, krantenbank Zeeland

Na het wateren zaagden de wagenmakers de bomen met een zeer grote handzaag, bediend door twee man, tot planken. Van deze olmen kon bijna alles gebruikt worden als werkhout. De takken waren vaak nog geschikt om er draaiwerk van te maken. Voor de wagens waren dat natuurlijk de wielbussen, en van wat er dan nog overbleef kon een houtdraaijer nog poten voor kasten van maken.

Laurens Davidse werd geboren op 25 februari 1921 te Brigdamme en heeft voor zover bekend daar tot zijn overlijden in 1989 gewoond. Zijn vader was de in Meliskerke geboren wagenmaker Adriaan Jacobus Davidse, zijn moeder kwam uit Grijskerke en heette Johanna de Lignie. (bron: <http://stamboom.doevos.nl/>)

Het meubelmakersvak leerde hij op de ambachtsschool. In de praktijk gingen de leerlingen

die het beste konden timmeren naar de meubelmakersopleiding, omdat dat veel preciezer werk was. Nadat hij de ambachtsschool had afgerond brak de tweede wereldoorlog uit,

Met de hierboven afgebeelde advertentie begon de loopbaan van Lau Davidse als restaurateur

en werd hij, als zovelen tewerk gesteld in Duitsland, waaraan hij sombere herinneringen bewaarde. Na de oorlog ging hij als aankomend meubelmaker werken bij Suurland en leerde daar alle kneepjes van het meubelrestauratievak. Later werkte hij lange tijd als timmerman bij de restauratie van de abdij en de nieuwbouw van o.a. het provinciehuis. Hij stond als vakman bij de opzichters zeer hoog aangeschreven. Daarna werkte hij een tijd als biljartmaker bij het bedrijf van de Middelburgse familie Loontjens, aan de Dam. Eind jaren '60 ging hij werken, opnieuw als meubelrestaurateur bij Rodelko in Veere, het familiebedrijf van de gebroeders Kodde, wat toen gouden tijden doormaakte. Jan Kodde was aannemer, zijn broer David was makelaar en deed de administratie, en broer Rinus had een schildersbedrijf, een meubelrestauratiebedrijf en een antiekzaak, waar ook dure serviezen te koop waren.

In die tijd leek Veere en tweede Wassenaar te worden. Rijke pensionado's uit Holland kochten een huis in Veere en konden voor koop, restauratie, schilderwerk en inrichting terecht bij Rodelko. Een gouden greep!

En toch kwam vrij snel het moment dat het bedrijf in problemen raakte. Ongeveer vanaf begin jaren '80 hoorde je er niet zoveel meer over. Uiteindelijk wisten de broers Kodde een faillissement te voorkomen en werd alles netjes afgehandeld. Het bedrijf bestaat niet meer en David en Jan Kodde zijn inmiddels overleden, terwijl Rinus een bouten- en moerenfabriek overnam in Krimpen aan de IJssel.

De werkplaats in Veere was aan de Warwijksestraat, in de oude wagenmakerij, waar toen, begin jaren '70 nog vrijwel alle wagenmakers gereedschap aanwezig was. Daar werd af en toe dankbaar gebruik van gemaakt. Maar om een meubelrestaurateur in loondienst te hebben was toen al te hoog gegrepen, het werk is altijd zeer arbeidsintensief geweest, en omdat Davidse een consciëntieus vakman was, bleek na verloop van tijd dat de kosten hoger waren dan de baten. Zolang Rodelko goed draaide was er nog niet veel aan de hand, maar toen het bedrijf in de problemen raakte betekende dat ook het einde van de meubelmakerij. Hoe het hem verder is gegaan is onbekend, wel restaureerde hij nog vaak kleinere meubels in opdracht van particulieren. Lau Davidse overleed op 5 april 1989 en is begraven te Sint Laurens.

Lau Davidse. Bron foto: <http://stamboom.doevos.nl/getperson.php?personID=1795&tree=doevos>

Deel 2

Restauratieverslag van de ladekasten

De ladenlasten (commodes) zijn gemaakt van deels massief eiken, deels meubelplaat (berken multiplex) en met noten fineer belijmd.

De laden zijn van massief eiken, de buitenkant is gefineerd met noten bloemfineer. In de laden is een bies van wit fineer ingelegd bestaand uit ruitvormig gesneden stroken, spiegelend geplaatst. Breedte ca. 8 mm.

Op de laden zit Engels beslag, dat is vlak koper beslag wat slechts in een mooie vorm is uitgezaagd.

De staat van de meubels was vrij goed, m.u.v. de volgende mankementen:

De bovenbladen waren nogal vlekkelig. Alle ladebodems waren gekrompen en kierden aan de voorkant van de lade

Een ladezijkant was ingescheurd (zie afb)

Hier en daar zijn kleine beschadigingen in het fineer. afb

De kasten waren erg dof en hadden hun glans verloren.

Sleutels moesten bijgemaakt worden, de sloten gerepareerd.

De laden liepen erg stroef, als gevolg daarvan slijtage aan de lopers (zie afb)

De opdracht bij monde van provinciedewerker dhr R. Nijholt luidde: meubels herstellen en sloten indien mogelijk allemaal van extra sleutels voorzien.

Boven: Beschadiging in het fineer. Dergelijke “open plekken” komen in wortelnoten vaak voor. Meestal werden ze opgevuld met een vulmiddel wat later loslaat, zoals bijvoorbeeld stopwas . Onder: uitgesleten looper (rode pijl) doordat een lade zwaar is belast en de lopers te stroef zijn.

De werkwijze was als volgt:

- 1 Verwijderen van alle beslag en sloten
- 2 Alle was met fijne staalwol verwijderen
- 3 Laden constructief herstellen, dwz versleten lopers vernieuwen of een strook er op lijmen, verder de bodems herstellen en opschuiven in de groef.

Boven: Op de achterkant van een van de lades: Suurland Mid. Het woord Middelburg is gedeeltelijk weggevallen. Onder: gekrompen la bodem die uit de groef is geraakt .

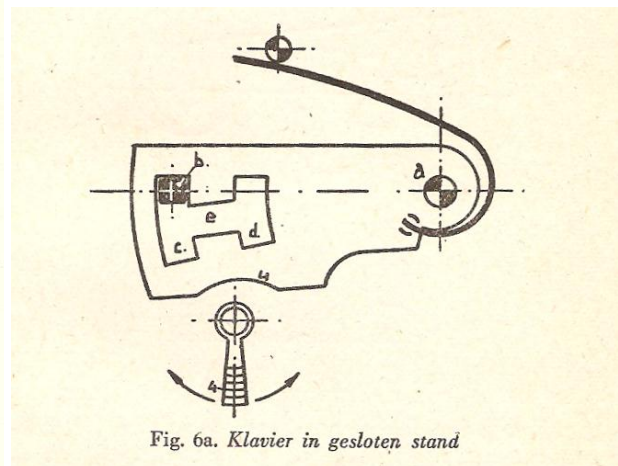
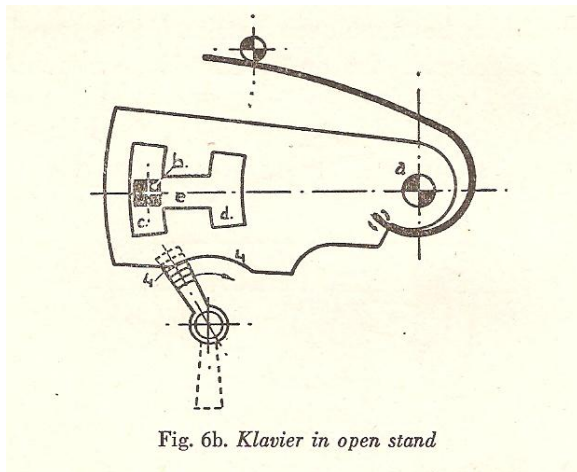

Boven : gescheurde zijkant van een der lades. Onder: vlekken t.g.v. vocht op het bovenblad

De reparatie van de sloten (18 stuks) is een verhaal op zich. Het zijn zgn. klaviersloten. Een klavierslot werkt als volgt. In het slot bevinden zich een aantal op elkaar gelegde vlakke metalen plaatjes die stuk voor stuk een iets ander profiel hebben. Door middel van een veer worden ze naar beneden gedrukt, daarbij heeft elk plaatje een eigen veer. In alle plaatjes is ook een H-vormig gat uitgevijld waarin een stalen vierkante stift (b) zit die in de schieter is gemonteerd. De baard van de sleutel is het tegenbeeld (contramal) van de klavierplaatjes, dus door de sleutel om te draaien wordt het plaatjes opgelicht, precies in de juiste stand om het slot om te draaien, en verschuift de schieter van de ene poot van de H naar de andere. Zie afbeelding hieronder.

Tekening van een klavierplaat. Naar Eras, Over sloten en sleutels

De sloten van de commodes hadden stuk voor stuk drie klavierplaatjes, het waren dezelfde sloten maar de formules van de plaatjes (nr 1, 2, en 3) was steeds anders.

Hoe gaat het nu in de praktijk? Vanaf de buitenkant is niet te zien welke sleutel bij welke lade hoort. Gevolg is dat veel sloten geforceerd waren en de plaatjes beschadigd, terwijl de sloten niet open gingen.

Bij de sloten van de commodes waren er identieke series van steeds drie verschillende plaatjes.

Dit levert de volgende mogelijke sleutelformules op:

1-2-3

2-1-3

3-2-1

2-3-1

1-3-2

3-1-2

Om te voorkomen dat in de toekomst weer sloten geforceerd worden heb ik alle klavierplaatjes in dezelfde volgorde geplaatst, zodat met een sleutel alle laden geopend kunnen worden.

Boven: de sloten, sleutels en messing klavierplaatjes. Onder: de plaatjes in dezelfde volgorde.

Nadat alle ontbrekende stukjes fineer met beenderlijm waren ingezet, zijn de kasten met fijne staalwol opgeschuurd. Het fineer is twintigste eeuws dus te dun om met zware schuurmiddelen te behandelen. Bovendien staat volkomen vast dat de kasten van begin af aan met was zijn afgewerkt, dus het eventueel aanbrengen van een laklaag is nauwelijks mogelijk. Hiermee zal in de toekomst rekening moeten worden gehouden. Dit was de werkwijze van de maker, Sentinus Benjamin Suurland.

Daarom is als laatste afwerking opnieuw een waslaag aangebracht. Daarna is het beslag teruggeplaatst op de lades.

Onderhoudsadvies: Nooit de kasten met water of vocht afdoen, slechts een droge doek gebruiken. Hooguit een maal per twee jaar kunnen ze opnieuw geboend worden met gele antiekwas of bijenwas, opgelost in terpentijn (geen terpentijn, dit bevat hars waardoor de waslaag lang plakkerig blijft).

Middelburg/ Koudekerke, mei 2012

Riaan Rijken

Bijlage: Genealogische gegevens Sentinus Benjamin Suurland. Bron : Zeeuws Archief , website <http://www.zeeuwengezocht.nl>

Sentinus Benjamin Suurland

Geborene op dinsdag 26 februari 1889 Middelburg

Aktedatum : 26-02-1889, aktenummer (document number) : 76

Geboren te (born in) : Middelburg, op (on) 26-02-1889

Sentinus Benjamin Suurland

Zoon van :

Vader (father) : Adriaan Sebastiaan Suurland

Leeftijd (age) : 31

Beroep (occupation) : timmerman

Moeder (mother) : Pieterella Knulst

Beroep (occupation) : zonder

Adres: wijk B, nummer 101

Bron : Zeeuws Archief, Geboorteakten Middelburg 1811-1909. Toegevoegd : 14 december 2009

Sentinus Benjamin Suurland

Bruidegom op woensdag 7 juni 1916 Middelburg

Gemeente : Middelburg

Aktenummer (number) : 55

Aktedatum (date) : 07-06-1916

BRUIDEGOM : Sentinus Benjamin Suurland

Leeftijd (age) : 27 jaar

Geboorteplaats (place of birth) : Middelburg

Beroep (occupation) : Meubelmaker
BRUID : Geertruida Aleida van Eeden
Leeftijd (age) : 29 jaar
Geboorteplaats (place of birth) : Utrecht
Beroep (occupation) : Zonder
VADER BRUIDEGOM (father bridegroom) : Adriaan Sebastiaan Suurland
MOEDER BRUIDEGOM (mother bridegroom) : Pieterella Knulst
Beroep (occupation) : Zonder
VADER BRUID (father bride) : Andries van Eeden
Beroep (occupation) : Stoffeerder
MOEDER BRUID (mother bride) : Antje Klazes Dijkstra
Beroep (occupation) : Zonder

Bron : Zeeuws Archief, Huwelijksakten Middelburg 1811-1934. Toegevoegd : 15 juni 2010

S.B. Suurland

Inwoner in 1940 Middelburg

S.B. Suurland
Beroep : Meubelmaker
Adres : Rouaansche Kaai 13

Bron : Zeeuws Archief, Adresboek Middelburg 1940. Toegevoegd : 18 maart 2009

Sentinus Benjamin Suurland

Partner overledene op donderdag 19 februari 1981 Middelburg

Geertruida Aleida van Eeden
Leeftijd : 94 jaar
Plaats overlijden : Middelburg
Datum overlijden : 19-2-1981
Burgerlijke staat : Weduwe
Partner : Sentinus Benjamin Suurland